

IZJAVA JUGOSLOVANSKEGA ZUNANJEGA MINISTRA

Morda malce preveč deklarativno

Progrešamo v izjavi ministra Tepavca omembo naše nacionalne manjšine, ki vsekakor igra tudi svojo, posebno in pomembno vlogo v odnosih med Italijo in Jugoslavijo

Te dni je v jugoslovanskem parlamentu spregovoril o odnosih med Jugoslavijo in Italijo jugoslovanski državni sekretar za zunanje zadeve Mirko Tepavac. V svoji izjavi v jugoslovanskem parlamentu je Mirko Tepavac dejal:

«Jugoslovanska vlada pozdravlja izjavo ministra Mora z dne 21. januarja v italijanskem parlamentu o odnosih med republiko Italijo in SFR Jugoslavijo. Strinja se z izraženim mnenjem o dobrih sosedskih odnosih in o prijateljskem sodelovanju med državama slonecem na načelih popolnega priznanja neodvisnosti in suverenosti. Tako kot italijanska vlada tudi jugoslovanska vlada meni, da se morajo odnosi med našima državama še naprej razvijati ob kar najbolj dolednem spoštovanju in sporazumov in pogodb upoštevanju tudi spomenico o soglasju iz leta 1954, kakor tudi njihovih ozemeljskih implikacij.

Jugoslavija prisojta velik pomen razvijanju prijateljskega sodelovanja z Italijo in potrjuje svojo pripravljenost, da kar najbolj prispeva k razvijanju takšnega sodelovanja, da se lahko dobri sosedski odnosi razvijajo samo na podlagi enakopravnosti, zaupanja in popolnega

medsebojnega spoštovanja.

Jugoslavija je še nadalje pripravljena prizadevati si skupaj z Italijo, da bizi najboljše razvoje in napredka obmejnih področij, ter z razširitvijo so delovanja, izboljšali življenjske in delovne razmere prebivalstva na obeh straneh meje.

Z obojestranskimi prizadevanji in v obojestranskem interesu se je začela «hkrati široka in trdna podlaga odnosov», kakor je rekel minister Moro, ki je imel kot tudi predsednik italijanske vlade, pomembno vlogo pri razvoju našega sodelovanja. Sadovi, ki smo jih med tem časom dosegli na gospodarskem kulturnem, političnem in na drugih področjih, nam dopuščajo da sedanje odnose med našima državama po pravici postavimo za v gled dobrih odnosov kakršne naj imajo med seboj države z različnimi družbenimi sistemi in različnim mednarodnim položajem.

To kar smo dosegli, po mojem mnenju, omogoča in hkrati tudi zavezuje obe strani, da storita vse, kar je v njuni moči, da bi se ta pozitivni kurz, ki ustreza ne le koristim narodov obeh sosednih držav, ampak tudi širšim koristim miru in mednarodne varnosti, nadalje-

val še uspešneje brez zastojev in nesporazumov. To je najboljši način, da ustvarimo razmere, v katerih bi — kakor je nedavno poudaril tudi predsednik Saragat — dosegli konstruktivne rešitve na vseh področjih dvostranskih odnosov.

Na koncu bi rad poudaril, da tudi Jugoslavija prisojta

velik pomen obisku predsednika SFRJ v Italiji in jo prav tako navdaja želja, ki jo je izrazila Italija, da bi do tega obiska prišlo.

Če pazljivo preberemo izjavo jugoslovanskega državnega sekretarja za zunanje zadeve, potem lahko opazimo, da je izjava zelo deklarativna in podobna izjati njego-

vega italijanskega kolega Moravica v italijanskem parlamentu. Kljub vsej pozitivnosti izjave pa moramo pripomniti, da pogrešamo v Tepavčevi izjavi omembo naše nacionalne manjšine, ki vsekakor igra tudi svojo, posebno in pomembno vlogo v odnosih med sosednima državama.

SESTANEK V RADOVLJICI

Zanimanje občanov Slovenije za naše probleme

Politični aktiv radovljiske občine je pred kratkim razpravljal o aktualnih vprašanih odnosov z zamejskimi Slovenci in o neposrednih nalogah družbeno političnih in gospodarskih organizacij v občini do teh vprašanj.

Na sestanku so konkretno prikazali podobo sedanjega položaja slovenske narodne skupnosti tako v Avstriji kot Italiji in pestrost razvoja zadnjih dogodkov.

Nedavni dogodki v Avstriji, zlasti pa izpadi neonacističnih ekstremistov ob lanskim plebiscitnih proslavah in izgredi fašističnih razgrajčev

v Trstu so izzvali tudi v radovljiski občini val ogorčenja in globoko prizadetost celotnega prebivalstva. V zvezi s tem so v razpravi posebno poudarili potrebo po odločnejši in učinkovitejši podpori pravičnim zahtevam naših rojakov na Korškem, Tržaškem, Goriškem in posebno v Beneški Sloveniji.

Odprte meje in vedno večji obmejni promet, številne izmenjave obiskov posameznih skupin in predstavnikov družbenopolitičnih organizacij, kulturnih, športnih in turističnih društev so tudi v radovljiski občini pozitivno vplivale na

krepitev odnosov s sosednima deželama, vendar še zdaleč niso izkoriščene vse prednosti, ki jih nudi bližina meje in dosedanja stiki. Predvsem ni dovolj storjenega, da bi se enotnejše in bolj povezano nastopalo v ustvarjanju stikov z zamejskimi Slovenci. Na sestanku so kritizirali tudi dejstvo, da kulturnoprosvetna društva, ki so v zadnjih letih največ prispevala k stikom, nimajo dovolj podpore v radovljiskih delovnih organizacijah, ker zaradi šibkega finančnega položaja ne morejo v celoti uresničevati poslanstva, ki bi ga rada. Podobno velja tudi za turistične organizacije, ki imajo vsekakor veliko več možnosti za navezavo in stike z ustreznimi slovenskimi sredinami v zamejstvu, pa žal tega ne izkoristijo.

V razpravi je bilo tudi še posebej poudarjeno, da morajo tudi v bodoče stremeti za razvijanje in krepitev tesnih prijateljskih vezi z vsemi naprednimi krogi, bodisi političnimi, gospodarskimi, kulturnimi ali športnimi tudi večinskih narodov, ker s tem lahko veliko več prispevajo k ugodnemu reševanju položaja slovenskih manjšin, so ugotovili na sestanku v Radovljici.

In kaj naj še mi zapišemo na rob tega poročila iz Radovljice. Smo vsekakor veseli, da se za naše probleme ne zanimajo samo politična in državna vodstva v matični deželi, temveč da prodira zavest o podpori nam, zamejskim Slovencem, še zlasti pa nam beneškim Slovencem, čedalje globlje med vse slovenske ljudi, ki postajajo čedalje bolj zavzeti za naše probleme, ki jih čutijo kot svoje probleme in to vsekakor ni malo. Zato smo lahko samo hvaležni občanom radovljiske občine, da so tako zavzeto in kritično razpravljali tudi o naših problemih, problemih zamejskih Slovencev.

PO IZGREDIH V TRSTU

TRŽAŠKA JAVNOST OSTRO OBSODILA NEOFAŠISTE

14. decembra je Trst z enotno manifestacijo, ki se je je udeležilo več kot 10.000 oseb, dal jasen in odločen odgovor na neofašistične poskuse, da bi na meji ustvarili protinardno vzdušje. Tej ljudski manifestaciji niso dale podpore samo množične organizacije in vse protifašistične stranke, od komunistov do liberalcev, temveč tudi šest občinskih uprav področja in tržaška pokrajinska uprava.

Mestno središče je prešla povorka vseh tistih, ki so čutili kot svojo dolžnost, da izrazijo svoj ogorčen protest proti vsem dejanjem soderge, ki je, pred obiskom predsednika Tita v Italiji, bila vzpodbujena od misovcev, prihajajočih iz Lombardije, Benetk, Emilije in Romagne.

8. decembra se dediči Glunthe in Dagnina niso zadovoljili samo s prihodom v lepo jadransko mesto in pohodom skozenj med prepevanjem fašističnih himen in šovinističnih parol. Ker niso naleteli na ustrezen odpor organov javne varnosti, so povzročili celo vrsto napadov proti skupini meščanov slovenske narodnosti, razdeljali so javne poslovalnice in poskušali napasti sedež socialistične stran-

ke ter zažgali zastavo. Ob koncu so skoraj vdrli v dvorano občine, oboroženi s krepelci, ki se jih dobro spominjamo. Kakorkoli so že potekali dogodki 8. decembra, eno je zanesljivo: misovci, hoteč posnemati fašistična barbarstva, ki so bila 13. julija 1920. sposobna zažgati Balkan, to je se-dež kulturnih, sindikalnih in političnih organizacij Slovencev s tega področja, so bili zavrnjeni nekaj dni kasneje v svojem junaštvu. Zavrnili jih je bilo mesto Trst, ki je spoznalo, bolje od prefektov in kvestorjev, bolje od komisarijev in generalov, prijateljev De Lorenza, da je prihodnost napredka pristanišča in celotnega področja zaupana predvsem politiki dobrega sodelstva s Slovenijo in vso Jugoslavijo, za mirno sožitje med italijanskimi državljani drugačnega jezika.

Na koncu protifašistične manifestacije 14. decembra je na trgu Goldoni tržaški župan ing. Spaccini dejal: «Trst leži dva koraka od meje, ki nas ne sme ločevati, temveč družiti. Naši someščani slovenskega porekla morajo prispevati svoj delež, kajti naše mesto, njihovo mesto, mora prema-

gati bridkost, ki jo vsiljuje zgodovina».

Vendar nas pri Matajurju zanima še nek drug odgovor, dan zločinskih skvadristom, ki so 8. decembra poskušali zaplombirati Trst in deželo v vzdušje hladne vojne in histeričnega šovinizma z vzklikanjem fašističnih parol in znanin vzdihovanjem himen danunzijejskih koračnic. Mi pri Matajurju bi tudi radi za beležili način, na katerega je ob začetku sodnega leta na apelacijskem sodišču obsodil javni tožilec dr. Mayer ne samo neodgovornega divjanja fašistične soderge, temveč tudi obsodbe vredno toleranco izvršnih organov in nižjih organov ob spopadu s skrajno desnico.

Dr. Mayer je skoraj rotill, da je oblast spričo neofašističnih parol bila vse preveč prizanesljiva. Trst ne more trpeti takšnih dejanj! Hudi incidenti 8. decembra lani, je rekel javni tožilec, so vznemirili mesto v njegovih najglobljih čustvih zaradi dejanj «bande ničvrednih mladeničev, ki so bili prišli z beneškega, lombardskega, emiljskega in romanjskega področja». Drznili so si obuditi medlo nacionalno sovraštvo. Po-

skušali so lažno naložiti mestu dediščino njihovih zločinskih dejanj in nepoštenega življenja. Upali so, da bodo kompromitirali dobre odnose na obmejnem področju in ovirali vljudnostni, državni obisk.

Vse to pa gre preko tolerančnih meja, če hočemo državljansko sožitje, tisto sožitje «v katerem dihaš s polnimi pljuči preko meje». Dr. Mayer je poudaril prav to državljansko sožitje, ki ga je zahteval tudi papež v svojih nenehnih pozivih.

Pravica bo zasledovala te mlade fašiste, «toda ne bi rad pozabil», je zaključil javni tožilec, «prišepniti tem sedemnajstletnim junakom, da tako žalostne in grozovite fojbe ne predstavljajo drugega, kot zgodovinsko usodo njihovih palic z žebli, železnih kavljev in njihovih železnih kije. Fojbe so zadnja konsekvence neke, neprovocirane, agresivne vojne, železno divjanje besne liktorske sekire proti Grčiji, Albaniji, Jugoslaviji, do razglašene konca uničijo njihove ledvice. Končno so posledica dvajsetletnega pritiska, s katerim je liktorska sekira dosledno obsodila na smrt do brohotno in mirno manjšinsko prebivalstvo».

Spet odprta vrata

Nedavna izjava našega zunanjega ministra Mora na seji parlamentarne komisije za zunanje zadeve, v kateri je med drugim dejal, da je «naša politika politika dobrega sosedstva in iskrenega prijateljstva z vsemi implikacijami, med katerimi so polno spoštovanje neodvisnosti in obojestranske suverenosti», in dalje: «Politika, ki ji je sledila italijanska vlada do prijateljske Jugoslavije, kot v ostalem tudi do drugih dežel, temelji na najbolj lojalnem spoštovanju obstoječih pogodb in sporazumov, vključno seveda london-ski memorandum o soglasju iz 1954. leta in vse tisto, kar na teritorialnem področju iz tega izhaja», je vsekakor prišla o pravem času in vsaj delno zabilasala ves tisti neugodni priokus in motnje med Jugoslavijo in Italijo, ki so nastale ob odpovedi obiska predsednika Tita v naši deželi.

Zdaj se zdi, da so vrata spet na široko odprta in da je tudi italijanska vlada spoznala, da ni več mogoče v mednarodnih odnosih, zlasti pa, ko gre za sosednjo in prijateljsko Jugoslavijo, uporabljati starih, že preživelih sredstev, kot je bilo to sklicevanje na nekakšno italijansko suverenost nad bivšo cono B svobodnega tržaškega ozemlja. Dober mesec je torej minil od tega neljubega dogodka in zdi se, da so se italijansko-jugoslovanski odnosi spet povrnili na stare, dobro utečene in prijateljske tire in da tudi zagotovo ni več daleč dan, ko bo predsednik sosednje republike stopil na naša tla in tako vrnil obisk našemu predsedniku.

Pri nas je torej le zmagal realizem in morda je bilo celo dobro, da je prišlo med deželama do tega neljubega in anahronističnega incidenta, ki je zdaj, kot morda še nikoli dolej, pognal naprej še nerešene probleme med državama in opozoril, da jih je treba čim prej in v prijateljskem duhu razrešiti.

Naj bo tako ali drugače, Morove izjave v parlamentu ni pozdravil samo ves italijanski tisk in napredna javnost naše dežele, temveč je naletela na ugodne odmeve in vso pripravljenost tudi v sosednji Jugoslaviji. Tako so, vsaj zdi se nam, spet na široko odprta vrata za še plodnejše in vsestransko prijateljsko in dobroso-sedsko sodelovanje med našo deželo in Jugoslavijo.

PRED NEDAVNIM V ČEDADU

RAZGOVORI O NAČRTIH ENAJSTEGA INDUSTRIJSKEGA PODROČJA

Predvidevajo gradnjo novih cestnih povezav, kanalizacije, izboljšanje električne mreže, ureditev vodovodov in napeljavo metana - S temi perspektivami se bo mogla tudi Nadiška dolina povzpeti na višjo ekonomsko stopnjo

Pred nedavnim se je zbrala nega teritorija in gledajo se lo v Čedadu vodstvo konzorcija za industrijski razvoj vzhodne Furlanije. Kot znano, je bil izvoljen za predsednika tega konzorcija čedadski župan sen. Pelizzo, za podpredsednika pa dr. Carlo Bernardi.

V preteklosti smo tudi že pisali, da je bila dežela Furlanija-Juljska Benečija razdeljena na deset socialno ekonomskih področij ali con in da so potem na pobudo čedadskega komun ustvarili še enajsto, ki zavzema vso čedadsko okolico z Nadiškimi dolinami.

Sestanka se je udeležil tudi arhitekt Luciano Di Sopra, ki je ob tej priliki prisotnim obrazložil kako bo urejeno to novo področje, katerega so že proučili vsi pristojni deželni organi. Zaradi nekaterih sprememb — dežela je namreč že nakazala prispevke za deset področij in ne za enajst — so pristojni sklenili, da zaprosijo na podlagi zakona 24 in drugih točk 260 milijonov lir za infrastrukture tega industrijskega področja.

Po načrtu arg. Di Sopra predvidevajo gradnjo novih cestnih povezav, kanalizacijo, izboljšanje električne mreže, ureditev vodovodov in napeljavo metana, ki je že v teku.

Naši ljudje iz hribovskih vasi Nadiške doline so zadovoljni nove razdelitve dežel-

daj bolj optimistično na bodočnost in obstanek slovenskega življa na domačih tleh.

Demografsko gibanje v čedadskem komun

Čedadski komun je dosegel dne 31. decembra 1970 leta že 11 tisoč prebivalcev; to je mnogo, če upoštevamo, da se je več desetletij boril za to višino.

V lanskem letu se je tu rodilo 146 otrok, umrlo pa je

148 oseb (upoštevana so rojstva in smrti v porodnišnici oziroma v bolnici naših ljudi iz Nadiške doline). V čedadski komun pa se je priselilo v mesecu decembru kar 449 ljudi, izselilo pa se jih je 348. Ob zaključku leta je tako štel komun 11.053 prebivalcev.

V mesecu decembru pa je bilo demografsko gibanje prebivalstva tako-le: rojstev 12, umrlih 11, priseljencev 33, izseljencev 27, porok pa je bilo 7.

PODBONESEC

Maloobmejni promet v lanskem letu

Kot dela bilanco ob koncu leta vsak prevdaren gospodar, tako so jo napravili tudi pristojni obmejni organi na italijansko-jugoslovanski meji. Ugotovili so, da je v letu 1970 prekoračilo mejo v naši deželi več kot dva milijona ljudi. To nam ponovno potrjuje, da so odnosi me Italijo in Jugoslavijo resnično prijateljski in da so perspektive za bodoče bratsko sožitje še bolj gotove. Naj navedemo tu le nekaj podatkov: s propustnico je prešlo mejo 673.284 ljudi, od teh 1.690 italijanskih državljanov in 367.250 jugoslovanskih. K temu številu je treba prišteti še tiste, ki so se posluževali potnih listov in teh je bilo skoraj mi-

ljon. Iz teh podatkov je bilo tako ugotovljeno, da je prišlo k nam ali šlo v Jugoslavijo skozi prehode na našem področju več kot dva milijona ljudi, in to ni malo.

SV. LENART

Padec prebivalstva

V šenlenarškem anagrafskem uradu smo ugotovili ob koncu leta 1970, da se je število rezidentnih ljudi skrčilo z ozirom na preteklo leto za 38 duš, z ozirom na zadnjih 20 let pa kar za 1.383.

Dne 31. decembra 1970 je štel šenlenarški komun namreč samo še 1500 rezidentnih ljudi, ob ljudskem šteju leta 1951 pa 2.883. V letu 1970 se je v komunu rodilo 19 otrok, umrlo je 35 ljudi, priselilo se jih je 36, izselilo pa 58. To so žalostni podatki, toda resnični!

IZ KANALSKE DOLINE

Deželni odbornik Varisco in deželni svetovalec Di Gallo obiskala Naborjet in Ovčjo ves

Pred kratkim sta obiskala Naborjet in Ovčjo ves deželni odbornik Varisco in deželni svetovalec Di Gallo, da sta se porazgovorila s komunskimi administratorji o problemih, ki zadevajo te kraje Kanalske doline. Tu bi namreč morali nujno izvesti nekatera javna dela, med temi razsvetljavo v Naborjetu, Ukvah in Ovčji vesi, nekatere cestne povezave, zaprtje železniškega prehoda, gradnjo otroškega vrta v Ukvah in asfaltiranje ceste, ki vodi iz Zaježera v Sell Somdogn.

Oba deželna poslanca sta ugotovila, potem ko sta doznala resnično stanje na licu mesta, vso svojo pomoč in intervencijo pri pristoj-

IZ TERSKE DOLINE

Praznik emigrantov in njihovih družin v Zavrhu

Tudi v Zavrhu v Terski dolini, kakor v drugih nešteti vseh Beneške Slovenije, so se zbrali številni emigranti, ki so prišli domov za božične praznike, da so se porazgovorili kako se jim godi po svetu, kakšni so v tej ali oni državi delovni pogoji in kaj bi bilo potrebno ukreniti doma, do bo olajšano življenje njihovim družinam, ki so ostale doma.

Tega praznika emigrantov in njihovih družin so se udeležili tudi senator Luigi Burtulo, provincialni odbornik adv. Beorchia, domači župan Sinicco z nekaterimi odborniki in svetovalci ter drugi.

Po pozdravih in priložnostnih govorih je spregovoril tudi župan, ki je prisotnim obrazložil kako se trudi komun, da bi se omilila emigracija zaradi katere hiraajo vse naše hribovske in ravninske vasi. Poudaril je tudi, da bodo v najkrajšem času poskrbeli za ureditev Završkih jam in ustvarili tudi nova delovna mesta, da se bo moglo zaposliti vsaj delček domače delovne sile.

Praznik se je zaključil s pesmijo in z željo, da bi se prihodnje leto zopet srečni in zdravi srečali v domači vasi in da bi bil v tem času rešen vsaj kakšen od nešteti problemov.

Ureditev ceste v Njivico in Brdo

Vse kaže, da bodo tokrat zares uredili cesto, ki vodi po Terski dolini v Njivico in naprej v Brdo. Komun je namreč že zaprosil več gradbenih podjetij, naj se udeležijo licitacije. Dela namravajo dati tistemu podjetju, ki bo napravilo najboljši načrt in najugodnejšo ponudbo za realizacijo tega važnega javnega dela.

Cesta je zares potrebna ureditve, ker se na njej večkrat trgajo plazovi in resno ovirajo promet, povrha tega je pa še tako ozka, da se s težavo srečata dve vozili. Dobre ceste pa vemo so prvi predpogoj za razvoj tu-

rizma in to si želi vse naše področje, saj imamo tu Završke jame, izvir Tera in druge atrakcije. Ljudje si mnogo prizadevajo, da bi tudi v njihove vasi posijal žarek upanja za lepše dni njihovih otrok.

IZ IDRIJSKE DOLINE

Obiskal nas je deželni odbornik za kmetijstvo

Seje komunskega sveta, ki se je vršila pretekli teden, se je tokrat udeležil tudi deželni odbornik za kmetijstvo adv. Antonio Comelli. Razgovarjali so se poleg dnevnega reda tudi o vseh ostalih perečih problemih, ki tarejo Idrijsko dolino, predvsem pa o ureditvi cest in vodovodov. Deželni odbornik je obljubil vso svojo pomoč in zato ljudje z velikim zaupanjem pričakujejo,

da se bo kmalu kaj obrnilo na boljše.

Nesreča ne počiva

V čedadsko bolnico so morali peljati 64-letno Emilijo Zorza iz Prapotnega, ker je tako nesrečno padla, da si je zlomila levo roko. Zdravniki so izjavili, da bo ozdravila v enem mesecu.

Tudi Rozo Bordon je doletela nesreča. V domači hiši je padla in se hudo ranila v glavo. Ozdravila bo v enem mesecu.

IZPOD KOLOVRATA

Iz komunskih sej v Dreki in Grmeku

Na zadnjem zasedanju komunskega sveta v Dreki so kot prvo točko dnevnega reda razpravljali o socialno ekonomskem področju, v kateri je bilo razdeljeno ozemlje Furlanije - Juljske krajine. Imenovali so nato deset svojih zastopnikov v komisijo, ki bo proučevala prizive na komunske davke in sprejeli so nekatere spremembe v komunskem proračunu, ker je v tem času dala dežela nekaj prispevkov na podlagi zakona 19. Ta prispevek znaša dva milijona in 370 tisoč lir in ga bodo uporabili za ureditev cest, vodovodov in izvedbo še drugih potrebnih javnih del. Potem ko so sprejeli nove tarife za trošarinski davek in podpisali so prošnjo, naj bi avtobusno podjetje spremenilo vozni red avtobusa, ki vozi iz Dreke v Čedad, da bo bolj odgovarjal delavcem, ki so zaposleni na tistem področju.

Na komunskem zasedanju v Grmeku po sa sprejeli nove načrte in pravila, ki so v zvezi z gradnjami, ker tako zahteva pristojno deželno odborništvo. Sprejeli so tudi tukaj nekatere

spremembe v komunski bilanci za leto 1970, ker so namreč tudi v grmeškem komun dobili nekaj deželnih prispevkov. Imenovali so tudi revizorje računov za leto 1969, ob koncu pa so še razpravljali o ustanovitvi socialno ekonomskih področij in o sestanku, ki se je v zvezi s tem vršil pred nedavnim v Krminu.

TAVORJANA

Shod krvodajalcev

Tavorjanski komun šteje danes že 40 ljudi, ki rešujejo življenja

Tavorjanski komun šteje danes že 40 krvodajalcev. Pred nedavnim so se zbrali vsi skupaj in vsi naenkrat darovali kri v čedadski bolnici. Sledile so pohvalne besede predsednika Zveze krvodajalcev Crucila in dr. Coloja in prof. Barbiana, ki je tudi član zveze. Krvne banke se ustanavljajo tudi po drugih naših komunih, kar je zares pohvale vredno, obenem pa priznanje, da so naši ljudje rahločutni do bližnjega in humani.

IZPOD MATAJURJA

Krožna cesta na Matajur bo kmalu dograjena

Krožna cesta, ki povezuje Matajur z Jeronišči, bo verjetno kmalu popolnoma dograjena. Načrt je že pripravljen in tudi z deli so pričeli, ostali so le še nekateri geološki problemi in zato so čakali tehnike na lice mesta, da izrečejo svoje mnenje. To se je sedaj zgo-

dilo in je že bilo odposlano poročilo deželnemu odborniku za javna dela.

S tem, upamo, so bile rešene vse ovire, ki so bile križne, da delo ni že prej steklo do konca. Matajur in vse njegovo področje si bo tako še bolj utrla pot do turističnega dviga in s tem do boljših perspektiv.

SV. PETER

Tudi pri nas vedno manj ljudi

Ne samo v zakotnih komunih Nadiške doline, ampak tudi pri nas smo ugotovili, da je vedno manj rezidentnega prebivalstva, da ne govorimo o sezonskih emigrantih. Naj navedemo samo nekaj podatkov: ob ljudskem šteju leta 1951 je štel špeterski komun še 3.088 ljudi, danes jih ima, na žalost, samo še 2.338 (1174 žensk in 1164 moških). V lanskem letu se je znižalo število rezidentnih za 46 enot, čeprav se je nekoliko omilila emigracija, ker so se nekateri zaposlili v bližnjih furlanskih centrih.

V lanskem letu niso v špeterskem komunu zabeležili niti enega rojstva. Rodilo se je sicer 17 otrok, a to v drugih komunih (morda v porodnišnici v Čedadu ali Vidmu). V enem letu pa je umrlo 47 ljudi, torej ni bilo naravnega prirastka prebivalstva. V istem času (leto 1970) se je v špeterski komun priselilo 69 ljudi (od teh 18 iz inozemstva), izselilo pa se jih je kar 86 (12 v inozemstvo).

To je žalostna statistika, ki bi morala presuniti mar-

sikoga, predvsem pa oblasti, katerih dolžnost je, da poskrbe za izboljšanje ekonomskega stanja naših delovnih ljudi, kajti prav zaradi tega zapuščajo domove in se izseljujejo v tujino in tam ustvarjajo nova ognjišča.

Smrtna kosa

Zelo je zbolela vso našo okolico žalostna novica, da je za vedno zaprla svoje trudne oči skrbna in dobra Marija Carlig vd. Blasutig, mati župnika Fortunata v Ippisu, doma iz Gorenjega Brnasa. Bila je vse svoje življenje izredno delovna in poštena žena ter vzgledna mati, saj je lepo vzgojila več otrok, med temi tri duhovnike: župnika Fortunata v Ippisu, patra Marka, ki je misijonar v Thailandiji in gospoda Cira, ki je asistent pri dobrodelnosti ustanovi v Molinelli.

Pokojnica je bila stara 87 let in je živela pri sinu župniku Fortunatu v Ippisu, blizu domače vasi, kjer so jo tudi pokopali z udeležbo številnih domačinov in iz drugih bližnjih krajev.

L'opinione pubblica di Trieste ha condannato aspramente i neofascisti

Il 14 dicembre, con una manifestazione unitaria cui parteciparono oltre 10.000 persone, Trieste diede una risposta chiara, definitiva alle proposte neofasciste di instaurare, al confine, un clima di contrapposizioni nazionalistiche. Alla manifestazione popolare diedero la loro adesione non solo le organizzazioni di massa e tutti i partiti antifascisti, dal comunista al liberale, dal democristiano al radicale, ma anche le sei amministrazioni comunali della zona e quella provinciale di Trieste.

Il centro cittadino fu percorso dal composto corteo di quanti sentirono il dovere di esprimere la loro indignata protesta per gli atti teppistici che, alla vigilia dell'annunciato viaggio di Tito in Italia, erano stati compiuti da squadre missine di provenienza lombarda, veneta, emiliana e romagnola.

Il giorno 8 dicembre gli eredi di Giunta e di Dagnino non si erano accontentati di entrare nella bella città adriatica e di percorrerla berciando inni fascisti e slogan di rancido irredentismo; senza trovare l'adeguata resistenza degli organi preposti alla sicurezza pubblica, essi avevano scatenato una serie di aggressioni contro gruppi di cittadini di lingua slovena, avevano devastato esercizi pubblici e tentato l'assalto alla sede del P.S.I., bruciandone la bandiera; alla fine erano addirittura penetrati nella sala del consiglio comunale, squalidamente armati del manganello di cattiva memoria. Comunque si siano svolti i fatti dell'8 dicembre, una cosa è certa: i missini, desiderosi di emulare la barbarie fascista che, il 13 luglio 1920, fu capace di incendiare il Balkan, e cioè la sede delle organizzazioni culturali, sindacali e politiche degli sloveni della zona, sono stati sconfessati a pochi giorni di distanza dalle loro prodezze; sono stati sconfessati da una città, come Trieste, che ha capito, meglio di prefetti e di questori, meglio di commissari e di generali amici di De Lorenzo, come il futuro di prosperità del porto e dell'intera regione sia affidato prima di tutto alla politica di buon vicinato con la Slovenia e con l'intera Jugoslavia, alla pacifica convivenza tra

cittadini italiani di lingue diverse.

A conclusione della manifestazione antifascista del 14 dicembre, in Piazza Goldoni, l'ing Spaccini, sindaco di Trieste, disse: «Trieste sta a due passi da un confine che non deve dividere ma deve unire. I nostri concittadini di lingua slovena devono recare il loro contributo fattivo perché la nostra città, la loro città superi il momento di travaglio che la storia ci propone».

Tuttavia a noi del Matajur interessa ancora di più una altra risposta, data alle squadre di delinquenti, che l'8 dicembre tentarono di far ripiombare Trieste e la regione nel clima della guerra fredda e dell'isterismo sciovinista, con il rilancio degli slogan fascisti e con le stonate note degli inni di marcia dannunziana; a noi del Matajur interessa ricordare il modo con il quale, all'inaugurazione dell'anno giudiziario presso la corte d'appello, il procuratore generale dott. Mayer ha condannato non solo la violenza irresponsabile del teppismo fascista,

ma anche la colpevole tolleranza dell'esecutivo e dei suoi organi periferici nei confronti dell'estremismo di destra.

Il dottor Mayer ha appunto deprecato che, nei confronti delle frange neofasciste, il potere politico usi troppa tolleranza. Trieste non intende subire sopraffazioni di questo tipo! I gravi incidenti dell'8 dicembre scorso — ha detto il procuratore generale — hanno turbato la città nei suoi sentimenti più schietti, mediante l'opera di un «branco di giovani malviventi, rigurgitati da ignare terre venete, lombarde, emiliano-romagnole»; costoro si sono sforzati di richiamare in vita il saputo odio nazionale; hanno tentato di accollare falsamente alla città la paternità dei loro più incivili atti di malvivenza; hanno sperato di compromettere i buoni rapporti creati nelle zone di confine e di impedire, stoltamente, la cortese, civile restituzione di una visita di stato.

E ciò va oltre ogni limite tollerabile, se si vuole una convivenza civile, quella stessa

che invece «ho respirato a pieni polmoni oltre confine»; il dottor Mayer ha auspicato quella stessa civile convivenza che lo stesso Pontefice ha richiesta con pressanti appelli.

La Giustizia sta perseguendo questi giovani fascisti; «ma non vorrei omettere — ha concluso il procuratore generale — di rammentare a codesti eroi in sedicesimo, che le tanto dolorose e le tanto luttuose foibe altro non rappresentano se non la nemesis storica dei loro bastoni chiodati, delle loro mazze ferrate, dei loro manganelli di ferro; le foibe sono la conseguenza ultima di una proditoria, non provocata, guerra di aggressione, selvaggiosamente sferrata dalla furia littoria contro la Grecia, l'Albania, la Jugoslavia al dichiarato fine di spezzare loro le reni; sono infine la conseguenza di vent'anni di dura oppressione cui il littorio aveva spietatamente condannato queste bonarie e pacifiche popolazioni di minoranza».

Sprehodi skozi slovensko književnost

Janez Svetokriški

Ze v prejšnjem sprehodu smo ugotovili, da protireformacija na Slovenskem še zdaleč ni književno dosegla tistega blišča, agilnosti, zavzetosti in števila slovenskih knjig kot so to storili slovenski pristaši reformacije. In tako je tudi sedemnajsto stoletje pri Slovencih več ali manj blede in nerodovito, čeprav sovpada z istočasno razvijajočim se barokom v književnosti, zlasti pa še v likovni umetnosti in arhitekturi. Vendar pa imamo v tej baročni dobi tudi Slovenci moža, ki je bil nedvomno najimenitnejši pisatelj te dobe zato, ker je prvi gojil cerkveno govornišvo, zlasti pa, kar je z obsegom, vsebino in slogom svojega dela prekosil vse svoje sodobnike, slovenske književnike.

To je bil Janez Svetokriški s pravim imenom Tobija Lionelli, ki se je rodil 1647. leta v Križu v Vipavski dolini. Stiki s kapucini, ki so tu imeli svoj samostan, so ga pripravili, da je sedemnajstleten vstopil v njihov red. Noviciat je prebil na Reki in tu 1665 napisal izjavo, da je prostovoljno opravil slovesno obljubo. Po študijah, morda tudi v Benetkah, je postal pridigar štajerske kapucinske province, ki je zajemala tedaj samostane po Štajerskem, Kranjskem, Primorskem in Hrvaškem. Leta 1679 je kot gvardijan prevzel vodstvo v raznih samostanih: v Trstu, potem v Križu, v Ljubljani, spet v Trstu, v Novem mestu in v Gorici. Tu je umrl 1714. leta.

Ker je bil Janez Svetokriški slovec govornik, so ga mnogi duhovniki prosili, naj jim posodi svoje pridige ali naj jih da natisniti. Odločil se je za tisk ter izdal med 1691 in 1707 pet debelih zvezkov pridig pod naslovom Sanctum promptuarium (Sveti priročnik). Prva dva zvezka sta izšla v Benetkah, ostali v Ljubljani. V njih so pridige za nedelje in praznike (prvi in drugi zvezek), za praznike (tretji zvezek), za razne priložnosti (četrti zvezek) in pridige spet za nedelje (peti zvezek).

Katoliška pridiga se je v 15. in 16. stoletju zelo razvila, zlasti ko je tridentinski cerkveni zbor poudaril njeno važnost z zapovedjo duhovnikom, da morajo govoriti vernikom vsako nedeljo in praznik, v velikonočnem času in adventu pa po možnosti vsak dan. In te-

mu se je podrejal tudi Svetokriški. Kljub temu, da je zunanja oblika njegovih govorov stara, sholastična in da je vsebina njegovih pridig tradicionalna, saj povsod obravnava čednost in greh, zveličanje in pogubljenje, ni bil vendar slep za okolje, v katerem je živel. Kljub temu, da je svoje pridige, ko jih je pripravil za tisk, vsekakor popravljal in jim tako morda odvzel čar neposredne in osebne ter lokalne prizadetosti, je vendar ostalo v njih še precej mest, ki nam kažejo življenje na Slovenskem konec 17. stoletja. Tako odmevajo v njegovih pridigah veliki dogoaki tedanjega časa, najbolj boji s Turki, ki jim je posvetil kar tri svoje govore, kuga in lakota.

Značilno dalje je zanj tudi to, da je rabil izraz «Slovenec» ali «Slavus» in pridevnik «slovenski», redko «Kranjec» in «Carniolicus». Doba baroka pa se seveda kaže tudi v njegovem knjižnem izrazu. Tako je njegovo slikanje nasprotja med čednostjo in grehom, simbolika, ki skusa vso stvarnost poduhoviti, jo obrniti na «duhovno vižo», čutno dojemanje sveta in realizem v zgledih iz vsakdanjega življenja, naturalistično prikazovanje greha in pretiravanja, ki naj bi zbudila grozo in silila cloveka k pokori - to so vse osnove baročnega duha.

S knjižnim jezikom, v katerem je tedaj se vladala dolenjska osnova, se je seznanil Svetokriški v Schönlebnovih Evangelijih in listih ter v knjigan Matije Kastelca. Spoštovanje knjižne osnove in zavest, da sam govori narečje, ki ni knjižno, je izrazil v predgovoru z besedami, da so drugi pisatelji imeli «veliku lepsi slovenski jezik, kakor je moj vipavski».

Svetokriški je bil torej začetnik slovenske homiletike. Praktična potreba in pogled na skromne slovenske kulturne razmere sta ga napravila za književnika. Poglej spoznanja, da so potrebni prav slovenski vzorci pridig, mu je potisnila pero v roke tudi književniška ambicija. Vsekakor pomeni njegov Promptuarij na 2896 straneh znatno pridobitev za slovensko slovstvo, ker je v primeri z nabožno literaturo tistega časa najbolj domače, izvirno, in v gladki slovenski prozi napisano delo, zgled slovenskega baroka.

ZA NAŠE DELO

Kaj bomo delali meseca februarja

NA POLJU pripravimo zemljo za pomladansko setev. Podorjemo hlevski gnoj za razne okopavine. Ponekod bo potrebno dodati ožimnem žitu nekaj nitrata in sicer na vsakih tisoč kvadratnih metrov 15 kilogramov. Trosimo ga v treh obrokih. Pripravimo in čistimo žitno in drugo seme. Odberemo tudi primeren semenski krompir, katerega spravimo v klet na poseben prostor.

NA TRAVNIKI opravimo ta mesec mnogo dela. Pobiramo trnje, kamenje in mah, ravnamo krtine ter gnojimo. Razvažamo gnojnico po travnikih. Očiščene travnike moramo tudi obsejati, a ne le z drobirjem od sena, marveč moramo seme tudi kupiti. Senožetim, kjer je mah, moramo tudi pognojiti, kajti mah

raste tam, kjer je premalo hrane za travo. Tudi deteljšča moramo pognojiti.

V SADOVNJAKU nadaljujemo s strganjem in razkuževanjem debel. Drevju gnojimo tako, da ne pokladamo gnojil ob deblu, ampak pod kapjo.

V KLETI pazimo na čistost prostora in posode. Kdor je vino že prodal, naj gleda, da se prazni sodi ne navzamejo škodljivih duhov. Sode zažveplamo tako, da na, da na vsak hektoliter prostornine v njih zažgemo tri grame žvepla. Obroče je dobro enkrat na leto prebarvati z minijem. Kdor ima še vino v kleti, naj večkrat preskuša njegovo stanovitnost. Bela vina se čistijo, ako jim damo na hektoliter 15 gramov tanina, ki ga

prej posebej raztopimo v mlačnem vinu, nato pa ga vlijemo v sod.

V HLEVU že zdaj pregledmo zalogo krmil, posebno sena in slame, da ne pridemo v zadrego, kako bomo prerediti živino, če ne bo zaradi slabega pomladanskega vremena ob pravem času dovolj zelene krme ali paše. Privoščimo ob slabem senu živini tudi močnih krmil. Zlasti ne pozabimo dodajati klajnega apna in pa soli.

Gospodinjje naj skrbje za zgodnja piščeta. Tako bodo imele jarčice, ki bodo nesele že v jeseni. Zato moramo podložiti dobri kokli ob prvi priliki primerno število jajc od najboljših jajčaric. Jajca za valitev naj ne bodo stara več kakor dvajset dni ter naj bodo od dve do triletnih kokoši.

France Bevk

Kaplan Martin Čedermac

16

«Če bi bili vsi istih misli, trdi kot skala», je rekel Orehovec, «bi nikomur ne bilo treba hoditi niti čez hribe niti skozi dolino».

«Pogovoriti bi se bili morali», je kakor v svojo obrambo vrgel Čedermac. «Se sporazumeti. Pa saj ni bilo časa». «Pred leti se nihče ni razgovarjal», mu je don Jeremija položil roko na komolec, «pa smo bili kljub temu vsi kot eno, duhovniki in verniki. Res, da so bili časi drugačni, a kljub temu...».

Besede so zvenele kot rahel očitek; Čedermac je pokusil vino, kakor da bi hotel utopiti njihov grenkobo.

«Misliš?» se je Španjut posmešnil Orehovcu. «Ali jih imaš za tako neumne, da bi tvegali poraz? Jaz jih nimam. Če so se tega znova lotili, so se dobro pripravili. To ni samo punca iz cunj, ampak ima trdno hrbtnico, le meni verjemite!».

«Kakšno hrbtnico?».

«Ni treba, da vse izblebetam, kar mi je na jeziku», so se Španjutu zvito svetile oči. «Misli si, kar si hočeš. Daleč ne boš od resnice».

«Noben škof bi ne mogel dati podpisa pod tako listino», je rekel Potokar s trdnim glasom.

«Saj ni treba podpisa. To bi bilo preočitno. Saj je še mnogo drugih poti. Tih pristanek, izvijanje, kadar bodo

prihajale pritožbe. Umivanje rok v slogu Poncija Pilata», se je Španjut groteskno zvil in zavil oči. Z globokim obžalovanjem jemljemo na znanje, srce se nam krči, v molitvi se vas bomo spominjali... Konkordat!» je ježno zabundal. «To imate od konkordata, ki ste se ga veselili. Jaz sem bil zmerom proti njemu... Da so nekateri cerkveni krogi istih misli kot politične oblasti, to vem, to sem sam slišal. Tudi Morandini je slišal. Ne, Morandini?».

«Koliko besed je že bilo izrečenih», je don Jeremija skomizgnil z rameni.

«Bog nam pomagaj!» je Čedermac z vzdihom pretrgal molk, ki je bil nastal; dotlej se ni vtikal v razgovor, le poslušal je z mešanimi občutki. «Vsak naj stori po svoji vesti».

«Vesti so zelo različne», se je nasmehnil Potokar. «Ne, Skubin? Kaj praviš?».

Giovanni Skubin je ves čas molče kadil cigareto in gledal v modrikaste oblačke dima. Temni lasje in košate obrvi so mu podčrtavale ostre poteze obraza. Poslušal je z neopredeljivim nasmehom na ustnicah. Na Potokarjeve besede, ki so bile naperjene naravnost nanj, je naglo dvignil glavo.

«Vesti so različne, pa tudi mnenja so različna», je rekel razdraženo in nevšečno skrivil ustnice. «Toda le eno mnenje je pravno».

«Katero, ako smemo vedeti?» ga je vprašal Potokar s posmehom.

«Da so vse besede o tem le udarci v vodo», je Skubin zmečkal cigareto in jo vrgel v pepelnik. «Ali je mar od vas odvisno? Ni! Tisoč besed ali nobene, kar je, je, ne da se spremeniti...».

«Kako da veš to tako za gotovo?».

Skubin se je zmedel, se ozrl po obrazih in se krivo nasmehnil.

«Saj ve tudi Španjut. Ali ne? Poleg tega pozabljate, da smo državni dolžni pokorščino. Ali nismo?».

Potokar, ki se je ves čas zadrževal, je zagorel kot slama. Pogovor je bil z zadnjimi besedami, h katerim se je Skubin zatekel v zadregi, zašel na nevarna tla. Previdnejši bi bil molk, vendar se ni mogel več brzdati.

«Mi nič ne pozabljam», je rekel ostro. «Ti na marsikaj pozabljaš. Po tvojem bi se ne smeli ustavljati zlu? Tudi pokorščina ima svoje meje. Ako ti ukažejo zažgati cerkev, ali jo boš zažgal? Ali jo boš? To je pa hujske, ti pravim. Dvema gospodarjema ne moreš služiti. Ti le stori po svoje, sam boš odgovarjal. Nam se ne bo treba zagovarjati pred Bogom, kakor se bodo morali tisti, ki so to zakrivali. Odgovarjali bodo, odgovarjali, le verjemi!».

Skubin je molčal, si prižgal novo cigareto in se zagledal nekam v steno. Čedermac se je ves zagledal vanj, ki se mu je obraz neprestano spreminjal v mračni svetlobi nastajajočega večera. Saj ni bilo prvič, da se je tako zagledal vanj, kakor da hoče razrešiti neko uganko. Po materi sta si bila v oddaljenem sorodstvu, kot djak je bil ves neprečunljiv in nemiren, njegovi pregreški so bili take narave, da so vzbujali skrb in bolečino. To vihravost je Čedermac dobrohotno pripisoval mladosti. Se bo že unesel. Pa se ni. Stokrat ga je učil; poslušal ga je, vetrnjak, a se je nato vselej obrnil po močnejši sapi. Bil je kot goba, željno je vsrkaval vnanje vplive. Zadnje čase so mu o njem prišli čudni glasovi na uho; menda je to slutil in se ga je izogibal.

za naše mlade bralce

JOSIP JURČIČ

Deklica in psoglavci

Tačas, ko so bili še psoglavci po teh krajih, je plela neki dan lepa deklica sama na njivi. Kar je zagledala, da jih gre veliko krdelo mimo. Ker je vedela, da so hudi in zavoljo svojih pasjih in kosmatih glav strašni videti, je zbežala s polja. Psoglavci vidijo, da je mlada, in pravijo: «Ujemimo jo!». Brž se celo krdelo spusti za njo v dir. Deklica je vedela, da ne uide urnim petam, zato spleza na gosto smreko in se skrije med vejami. Psoglavci imajo pa pasjo glavo in oči v tla obrnjene, zato ne morejo navzgor pogledati. Tako niso mogli videti, na kateri smreki deklica skriva čepi. Bodli so torej s svojimi dolgimi sulicami ob debelih od smreke do smreke tako dolgo, da je po skorji nekega drevesa pritekla rdeča kri. Obstopili so tisto smreko in jo izruvali: tako jim je prišla deklica v past.

Zaprli so jo potlej v visok grad, ki ni imel nič vrat. Tam notri ni videla žive duše kakor včasih psoglavce, ki so na noč zahajali domov, podnevi pa zaklenili njo in eno mačko; samo lino so ji pustili odprto, da je sonce sijalo skozi njo. Tam notri je venomer jokala in si želela priti še enkrat k očetu domov. Večkrat je mislila zlesti skozi odprto lino na streho in s strehe skočiti na tla. Pa vselej, ko je nogo vzdignila, je skočila mačka na lino in začela tako ježno renčati in kremplje brusiti, da je bilo deklico strah. Nekdaj posebno močno joka. Kar zagleda starega dedca pred seboj.

«Kaj ti je, mlada?» jo nagovori dedec.

«K očetu bi šla rada», pravi deklica.

«Kako boš šla, ali ne veš, da psoglavski grad nima vrat?» reče dedec.

«Vem, ali jaz bi šla skozi lino, pa me ta vražja žival ne pusti», pravi ona.

«Zato te ne pusti, ker ima mačka v repu devet peklenjskih vragov, ki so vsi s psoglavci zmenjeni. Daj mački kos mesa in kadar ga bo pobirala, odreži ji rep, vrzi ga čez glavo devet komolcev daleč čez lino in nič več ti ne bo branila».

Tako je mož dejal in izginil, da deklica ni vedela ne kdaj ne kam. Storila je po njegovem svetu: dala mački mesa, v hipu ji je odrezala rep, ga vrgla devet komolcev daleč čez glavo in huda žival se je tiho potuhnila v kot.

Deklica spleza precej v mraku čez lino na streho in ko ni vedela ne kam na kod dol ob zidu, vidi kosorepo mačko počasi in klavrno lesti po vrhu slemen na drugi konec poslopja. Leze za njo in pride do drevesa, ki se je s svojim vršičkom dotikalo strehe, in videč mačko priti po drevesu do tal, pleza še ona in srečno uide.

Noč se je bila storila, pridejo psoglavci domov in zagledajo kosorepo krvavo mačko. Brž ugamejo, kaj je to, in dvanaest jih poišče sled in teče za ubežno deklico. Medtem je bila pa ona že pritekla blizu očetovega

doma. Oče njen je imel kovačnico, ob vodi zidano. Tisto noč ga ni bilo doma, ker je bil šel iskat izgubljeno hčer. Zato povodno kolo, ki je sicer kovaški meh gonilo, ni klopotalo, ampak je bilo vse tiho. Vrata so bila zaprta, okno z železno mrežo prepreženo, zato ni mogla noter. Dolgo je klicala ter klicala, pa očeta ni bilo in že je mislila pred kovačnico na klopi zaspati. Kar se domisli: «Morda bi me nasledovali psoglavci in še huje bi mi bilo». Zato premišlja, kako bi prišla noter. Nazadnje ji pride v glavo, da lahko povodno kolo sname in pride pri luknji v kovačnico. In res tako stori. Komaj si notri oddahne in luč naredi, kar zasliši zunaj psoglavce go-

voriti. Po sledu so bili prišli za njo. Brž podpre vrata še bolji z železom, zasloni okno, v roke pa vzame široko sekuro, ki jo je bil oče ravno prejšnji dan naredil, in se ustopi k lini, skozi katero je bila sama noter prišla.

Kmalu izvohajo psoglavci to luknjo in eden pokaže pasjo glavo v kovačnico. Deklica mahne in mu jo odbije. Potem ga potegne popolnoma noter. Drugi so menili, da je sem zlezel, in pokazal se je še eden in zopet eden skozi luknjo, kateremu se je vsakemu tako primerilo kakor prvemu.

Ko je drugo jutro oče kovač žalosten prišel domov, je našel hčer in na kupu v kovačnici dvanaest psoglavcev, ki jih je hči pobila.

Maček in kokoš

Afriška basen

Nekdaj sta živela maček in kakoš skupaj na skednju. Prav srečna in zadovoljna sta bila.

Nekega dne je na skedenj priskakljala miška. Maček jo je takoj opazil in se zagnal vanjo.

Kokoš je prestrašena zakodakala in gledala, kaj se bo zgodilo. Maček je bil na vso moč ponosen, da je ujel miško. Nekaj časa se je igral z njo, potem ji je zabil vrat in jo pohrustal.

Postavil se je pred kokoš in dejal:

«Ali znaš ti loviti miši?».

«Ne, tega pa ne znam», je skromno priznala kokoš.

«Potem sem modrejši in koristnejši od tebe», se je pohval maček.

«Nemara res», je pohlevno rekla kokoš.

Čez nekaj časa pa je kokoš znesla jajce. Obrnila se

je k mačku in ga vprašala:

«Slišiš, muc, ali znaš ti jajce znesti?».

«Ne, tega ne znam», je moral priznati maček.

«Potem sem jaz vseeno modrejša in koristnejša od tebe! Ti znaš loviti miši, a jih po-

tem sam poješ. Jaz pa nesem jajca, ki jih družina s slastjo použije. Ti rediš sam sebe, jaz pa hranim svojega gospodarja».

Maček je na te besede molčal. Moral je na tihem priznati, da ima kokoš prav.

Komar in lev

Komar je priletel k levu in rekel:

«Šment, misliš, da si močnejši od mene? Kje neki! Kakšna pa je tista tvoja sila? Da praskaš s kremplji in grizeš z zobmi? Jaz sem močnejši od tebe. Če ti je prav, pa se dajva!».

Komar je nato zatrobil in začel pikati leva po golem gobcu in nosu. Lev je mlatil po svojem obrazu s šapami

in se praskal s kremplji. Izpraskal si je do krvi ves obraz in obležal onemogel.

Komar je zatrobil od veselja in odletel. Ko pa je letel, se je nenadoma zapletel v pajčevino. Pajek mu je začel sesati kri. Komar je rekel:

«Silno zver, leva, sem premagal; a glej, od suhorebre-ga pajka moram poginiti».

Oče Mraz in sinček Mrazek

Nekoč je živel stari, sivi oče Mraz. Imel je sinčka Mrazka, ki se je neznansko rad bahal. Venomer je čeljal in govoril: «Moj oče je že star onemogel je in za nobeno rabo. A jaz, pogledajte me, sem mlad zdrav in krepak. Če se le napnem in razhudim, naenkrat vse okoli mene zmrzne».

Bilo je v dneh, ko je v deželo prihajala starka Zima. Nekega lepega dne zagleda sinček Mrazek na cesti debelega gospoda v toplem kožuhu. Peljal se je na saneh v mesto.

«He!» se zadovoljno nasmehne Mrazek. «Na temle debeluharju vam pokažem kaj znam. Oče mu ne bi prišel do živega, toda jaz ga bom ugnal v kozji rog. Takoj bo zmrznil».

In zaleti se Mrazek v debeluharja, ki se je stiskal v dve gubi na saneh, prebije kožuha in ga premrazi do kosti. Tudi nazaj grede se je obesil nanj in ga spremljal naravnost do doma.

Komaj je debeluhar prišel domov, ves premrl od mraza je legel v posteljo in kmalu zatem umrl. Mrazek pa se je pohvalil očetu:

«Ti, ki si star in onemogel, gotovo ne bi mogel do živega takšnemu debeluharju, ki je bil povrh zavit še v takšen kožuh. Jaz pa sem mu brž podnesel noge».

«Nič nimam k temu pripomniti!» reče oče Mraz. «Močan si in silak, da si meni nič tebi nič zdelal, kar na hitro roko takega debeluharja v kožuho. No, ker si tak pogumen, pa se zdaj spravi na tistega kmeta. Ali ga vidiš? V gozdu tamle seka drva».

Mrazek se ni pomujal. Urnih krač in na vso sapo jo je mahnil do kmeta. Ogleda si ga in se nasmehne, kajti kmet je suh kot trlica, sama kost in koža ga je, da vidiš skozenj, a z njega vise tanke hlače in siromašna, raztrgana suknjica.

«Norčuješ se iz mene, oče», reče Mrazek. «Samo enkrat ga potipam pa bo po njem».

«No, poskusi, bomo videli», pomežikne stari.

Ze se Mrazek zakadi v kmeta, pleše okoli njega, ga gčipa, zbada zdaj z ene, zdaj z druge strani; mu puha in piha v obraz, skoči za vrat, na vse pretege, si prizadeva, da bi premrazil kmeta. Toda zaman. Kmet je hitreje in hitreje mahal s sekuro ter si briše s čela pot.

«Hu!» pravi kmet, «kar toplo mi je. Je že tako, da drva, ki jih sekaš pozimi, grejejo dvakrat: pri delu in v peči...».

Nazadnje se Mrazek upeha.

«Ne da in ne da se ugnati, Vendar te bom naposled le ugnal tako, da me ne boš zlepa pozabil».

In Mrazek, ne bodi len, smukne v kmetove rokavice. Kmetove roke pa so se ob stiskanju toporišča tako ugrele, da je snel rokavice in jih položil na drva. Z rokavicami pa tudi Mrazka.

Ko kmet naseka drva in jih poveže v butaro, povezne kučmo na čelo in vzame rokavice, a te se ne dajo natkniti ne upogniti. Še jih pogleda, poskuša obleči, toda rokavice so trde kot sam led. Tedaj vzame sekuro in začne s toporiščem udrihati na vso moč po rokavicah, da bi se omečale. S tem pa seveda pošteno namlatil Mrazka, ki se je bil skril v rokavice. Da, tako ga je bil namlatil, da se je komaj privlekel na pol živ domov.

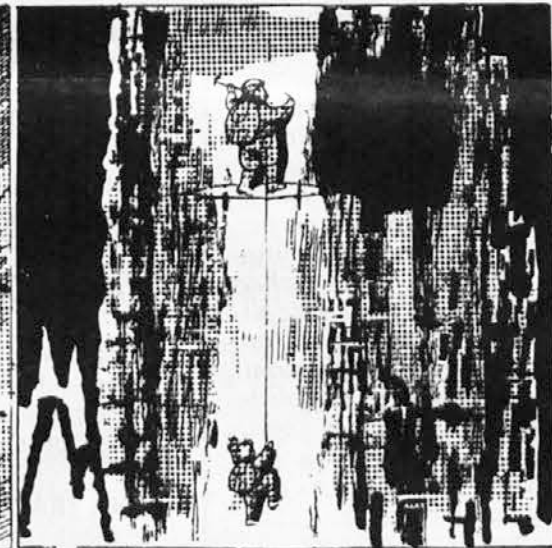
Ko stari Mraz ugleda sinčka in mu le-ta z jokavim glasom pove, kaj se mu je pripetilo, se oče nasmehne in reče:

«Nepremišljen in lahko-miseln si kakor vsi otroci, kadar se hočejo kosati z odraslimi starimi in izkušenimi ljudmi.

VLADO FIRM. STRIČEK IN MATIČEK na Mount Everestu

77. Zgodaj zjutraj ju je zbudilo žvižganje vetra. Če bi šotor ne bil tako dobro privezan, bi ga gotovo odneslo. Zlezla sta iz spalnih vreč. Stresalo ju je od mraza. Skozi majhno okence šotora sta zrla v živo jutro. Matiček je priganjal: «Brž na pot, da se ne bo prej skisalo vreme!» Stric pa je godel: «Če naju prehite monsunski vetrovi, sva izgubljena. Toda kaj bi dejali slovenski geografi, če bi se ustrašila vsake rahle sape!» Prav tedaj se je veter divje zagnal v šotor, ki ju je nenadoma pokopal pod seboj. Ko sta se privlekla izpod šotora, je Matiček jeznil strica z «rahlo sape».

78. Stric je privezal Matička na vrh. Mahnila sta jo čez ledeniške stene. Bile so gladke kot ogledalo. Krepko sta morala sekati s cepinom v te gladke stene varne stopnice. Delo je napredovalo počasi. Pod neko ledeno polico se je stric razkoračil, zabil v steno klin in se privezal. Matiček se je vzpenjal za njim. Ko je opazil, da stric hoče zopet kaditi, ga je opozoril: «Stric, nikar! Lahko bi se vam spodrsnilo in kaj bi potlej jaz sam počel v teh mrzlih skalah?».

79. Stric se ni zmenil za svarilo in Matička. Oprl se je na cepin in segel v žep po pipo. Toda ko jo je hotel vtakniti v usta, je cepin zaradi teže in gibanja popustil. Stric Miha je naglo padal v ledeni prepad. Matička je stričeva teža kot muho potegnila kvišku do klina. Šele sedaj je vedel, kaj se je pripetilo. Globoko pod seboj je zagledal strica, ki je kot muha na pajkovi niti nihal na vrvi. Kljub vsemu se je moral zasmejati. Nato pa je zavpil: «Hej, stric, sedaj sem jaz prvi in vi zadnji!» Z vso močjo se je oprl v steno in poskušal zvelič strica navzgor. Stric je pomagal, vendar je napredoval zelo počasi.

80. Ko je stric Miha končno zopet pripeljal do Matička, je komaj prišel do sape. «Ta vožnja je bila presneto hitra», je sopihal. «Le glejte, stric, da se drugič ne boste odpeljali brez vrvi», ga je svaril Matiček. «Priznati moram, Matiček, da je ta plezalna tura presneto pustna», se je izgovarjal stric. «Le sneg in led sta okrog tebe. Nikjer nobene živali, nikjer ptice. Matiček pa ga je jezil: «Veste, stric, sanjal sem, da sva potovala na Mount Everest celo z gorskimi duhom, ki ste se ga hudo bali». «Tvoje sanje, le kaj nama pomagajo! Naprej morava, Matiček!» Plezala sta dalje, sopihala od napora in se potila. Mučila ju je žeja.